

HORVÁTH BÉLA :

RÓMA ÉS MAGYARORSZÁG

Az Árpádok balkáni politikája, a porladatlan magyar uralkodó család elévülhetetlen tanítása nemzetünket a válságos időkben mindenkor megsegítette. Őseink nem hagyták el az Árpádok útját, mely — Vörösmartynk szavával élve — Kelet, Nyugat és „Észak rémes árnyai” között a ragyogó Délszak felé vezette nemzetünket.

A magyarság lelki világa valóban csupa verőfény, csupa déli ragyogás. A magyar nép józansága és derűje, türelme és nagylelkűsége, méltósága és hősiességének mindig idegenkedett a ködben tévelygő káprázatoktól és a földön kúszó anyagelvűségtől. A mi nagy és szabad birodalmunkat az a csodálatos politikai okosság oltalmazta, az a rendületlen szervezés építette, mely annyira rokon a latin fegyvelemmel, a latin szervezéssel és okossággal. A latin fegyvelem nem hunyászkodás, a latin szervezés nem kíméletlen nyomorgatása a lelkiismeretnek és az emberi méltóságnak, hanem a szabad lelkek bátor és egyenrangú szövetségese, bölcs belátás, higgadt önuralom, szabad akarat és önkéntes áldozat ez a fegyvelem. Csak ez a szervezés műlhatatlan, mert szülőanyja nem a rémület, nem a megfélemlítés, hanem egymás méltóságának hűséges tisztelete. A magyarság a vérszerződés nemzete, a *hétvezér* ivadéka. Nemzetünknek ezt a lelki világát senki sem jellemezte sebben, mint Teleki Pál, amikor így szólt: „*Nekünk előbb volt parlamentünk, mintsem székeink lettek volna.*” Másutt, törvény és alkotmány híján, még csak a fejedelmi önkény rémuralmában, despoták és tirannusok alatt senyedtek az országok, amikor a mi népünk erkölcsé nem tűrte az emberség tipratását, az egyéni szabadság üldözését. Mert a mi népünk lelkébe van írva, hogy szabadság nélkül nincs igazi felelősség. Akinek nincs emberi szabadsága, az mindent urára hagy, mint a vadak; tetteiért nem ő felelős, hanem az elnyomatás, mely elkobozta emberségét. A helótáktól nem lehet felelősséget követelni. *Csak szabad lelkek tulajdona a felelősség*, vagyis az erkölcs, mely megszabja az emberi cselekvés módját, a Lex aeterna követését. Az örök törvénynek felelős az egyén, de nem lehet felelős, csak, ha szabadsága van. Az egyház ezért hangsúlyozza a szabad akaratot, ezért küzd oly hevesen az egyén jogaiért, az ember méltóságáért és szabadságáért, mert tudja, hogy ahol nincs szabadság, nincs igazi felelősség sem, nincs kötelesség és az örök törvény tisztelete is meghalványul.

Ezért nevezem én *égi nemzetnek* a magyart, égi erkölcsű nemzetnek, mert a szabadság igényéről soha le nem mondott.

Ragaszkodni a szabadsághoz annyi, mint ragaszkodni az erkölshöz. A magyarság történelme ezer éves szakadatlan küzdelem a szabadságért s hogy itt élünk még, tulajdonítsuk annak, hogy a szabadsághősök unokái vagyunk. Itt élünk és döntő szerepünket semmi el nem vitathatja, mert — mint Széchenyi mondotta — ezen a tájon csakis „*mi képezhetjük azt a közepítő pontot,*” amely körül békésen és szabadon boldogulhatnak a dunai népek. Nélkülünk nincsen béke, nincsen rend a Duna völgyében s amikor a szabadságért küzdünk, nemcsak a mienkért, de minden népek szabadságáért küzdünk.

„Az égi nemzet nem tűri a béklyót, a szabadságra mi vagyunk a méltók!” Az égi nemzet, a magyar nemzet a szabadságra oktatott, a békességre szoktatott mindeneket. Szent királyai a pápával kötöttek szövetséget, Róma felé tekintettek. Az apostoli szék felé, az Örök Város felé néztek a mi apostoli királyaink, akik két öröklétben tündökölnek, két országban: Magyarországon és Mennyországon — mint a régi-régi dal zengi róluk.

A magyarság szövetsége a pápasággal tehát kezdettől fogva mélyebb és igézetesebb volt, mint a többi keresztény királyságé. A magyarságnak szabadság-szerző, szabadság-osztó és szabadság-védő küldetése volt a Kárpátok alatt; a *római* rend őrei voltak a mi őseink, a kereszténység küldöttei, akik lelkükben hordták Iélszak ragyogó ihletését, lángoló hevületét és szilárd fegyelmét. Róma leghivebb fiai voltak, mert az égi nemzetből születtek ők. A szabadságért és fegyelemért harcoltak minden korokban, melyeket a rendetlenség lelke sodort alacsony szolgaságba.

Természetes kötelék fűzte a mi nemzetünket a pápasághoz. Mily sajnálatos, hogy a Szentszéknek emez évezredes szerepéről az utóbbi évtizedekben számosan megfélemedtek. A helyes történeti tájékozódás sok tekintetben megferdült, sőt a közműveltség általános hanyatlásával a történeti érdeklődés is elhanyaglott. Holott nem lehet elégszer hangsúlyozni, hogy keményen ragaszkodnunk kell a multhoz; tudni kell őseink dolgát, mert az évszázadok arról vallanak, hogy semmi sem lesz, ami már nem volt.

Ne higgyük azt se, hogy a pápaság csak kegyes szavakat és szép iratokat adott hazánknak. A kegyes szavak és szép iratok gyakran megmentették a mi országunkat, mint ahogy mi kardunkkal és vérünkkel mentettük meg a középeurópai kereszténység létét és szabadságát.

Történelmünk bármely szakaszát vizsgáljuk meg, minden korban kiviláglik a pápák aggódo szeretete, ahogy szorgosan ügyeltek az erős Magyarország szabadságára és függetlenségére, mert tudták ők, a francia születésű Szilveszter pápától a mai napig, hogy Pannóniában az égi nemzet szabadsága annyi, mint a kereszténység szabadsága.

Hogyan védelmezte Magyarország szabadságát a pápa? Követségekkal, katonasággal, pénzzel, diplomáciai jegyzékek-

kel és a pápaság középkori fegyelmező rendszabályaival. Akkor világi hatalma is nagy volt a pápának, úr volt a keresztény császárok fölött, de *tévedés lenne azt hinni, hogy hatalma ma kisebb. Ma a lelkekben uralkodik a világ minden táján* s ha főlemeli szavát az üldözött igazságért, tiltakozása erősebb, mint a kard, mely „nem hoz üdvöt,” miként mostani apostoli körlevelében is mondotta.

Az Árpádok tanítását idéztem, a szent királyok örökségét, mert az ő politikai ösztönük irányította a magyar történelmet Róma felé. Amikor az utolsó Árpád, III. Endre trónra lépett, újult erővel keltek fel azok a törekvések, melyek hazánkat más irányba akarták terelni.

Pár héttel III. Endre koronázása után Habsburgi Rudolf Erfurtban *egyszerűen kiállított egy oklevelet, amelyben kijelenti, hogy az atyai szeretet sugallatára Magyarországot, mely László király kimúltával a császár és a birodalom javára megüresedett, a birodalom fejedelmeinek és báróinak tanácsára Albert hercegnek adományozta.* A bécsi állami levéltárban van az az oklevél, mellyel Rudolf oly nagylelkűen odaajándékozta hazánkat Albertnek.

Mit tett az „adományozás” hírére IV. Miklós pápa? Nem ismerte el Rudolf ajándékozásának jogosságát. Jegyzéket küldött hozzá, mely így szólt, a pápai diplomácia sajátos nyelvéen:

„Nem áll szándékunkban, hogy jogodat, ha ilyen Téged Magyarországra megillet, sértsük; mindazonáltal nem hallgathatjuk el, hogy a nevezett ország köztudomás szerint régtől fogva anyádhoz, a római egyházhhoz tartozik, amiért is *rá irányoztuk gondoskodásunkat és állapotáról fontolva elméldünk.* Királyi fenségedet *kérjük és intjük* tehát, hogy Isten és az apostoli szék iránt tartozó tiszteleted sugallatát meghallgatva, a jogokat, amelyek a nevezett országra minket és a római egyházat megilletnek, *meg ne támadd, el ne foglald, ne bitorold,* általában a mi sérelmünkre és a római egyház hátrányára semmit se cselekedj.”

Biztatón és bátorítva csengenek felénk a századok távolából a pápa szavai. A magyar szabadságot védelmezték ezek a szavak, mert a pápa iratával szembeszállni lehetetlen volt. Ime, maga a pápa mondotta, hogy nekünk *köztudomás szerint* anyánk a római egyház, aki reánk irányozta gondoskodását és rólunk *fontolva elméldedik,* hogy senki meg ne támadj, el ne foglalja, ne bitorolja. Híven ragaszkodva az Árpádok szent hagyományához, mindenkor Róma felé tekintett a magyarság és *reményében sohasem csatlakozott.*

Horváth Béla